

FCG Finnish Consulting Group Oy

HANGON KAUPUNKI

**KANTAKAUPUNGIN YLEISKAAVA
NATURA-TARVEARVIOINTI**

LIITE 6

25.11.2011

Finnish Consulting Group

25.11.2011

SISÄLLYSLUETTELO

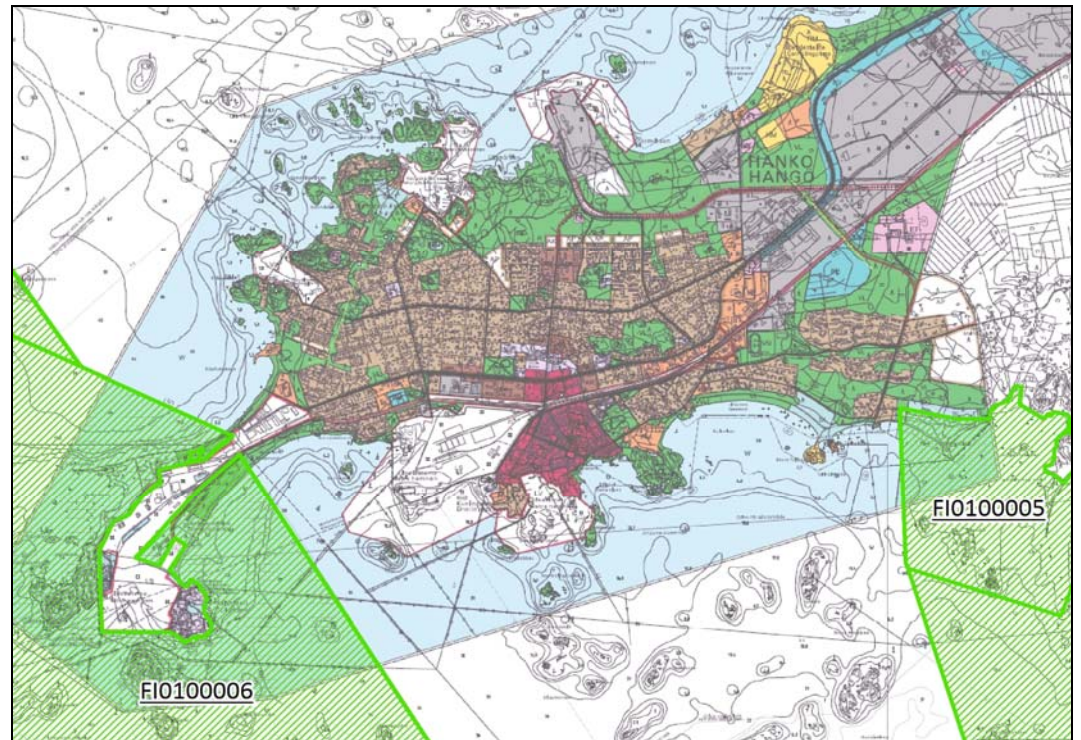
1	JOHDANTO	1
2	MENETELMÄT, AINEISTO JA EPÄVARMUUDET	2
2.1	Lainsäädäntö	2
2.2	Natura-arviointi	2
2.3	Aineisto	5
2.4	Epävarmuudet	5
3	KAVAHANKKEEN KUVAUS	6
4	NATURA-ALUEIDEN LUONTOARVOT	7
4.1	Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)	7
4.1.1	Yleiskuvaus	7
4.1.2	Luontodirektiivin luontotyypit	7
4.1.3	Luontodirektiivin liitteen II lajit	8
4.1.4	Lintudirektiivin liitteen I lajit	8
4.1.5	Muuttolinnut	8
4.1.6	Suojelutilanteen tarkennus ja toteutuskeinot	9
4.2	Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura-alue	9
4.2.1	Yleiskuvaus	9
4.2.2	Luontodirektiivin luontotyypit	9
4.2.3	Luontodirektiivin liitteen II lajit	11
4.2.4	Lintudirektiivin liitteen I lajit	11
4.2.5	Muuttolinnut	11
4.2.6	Suojelutilanteen tarkennus ja toteutuskeinot	11
5	VAIKUTUKSET NATURA-ALUEIDEN LUONTOARVOIHIN	12
5.1	Luontodirektiivin luontotyypit	12
5.1.1	Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)	12
5.1.2	Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005)	12
5.2	Luontodirektiivin liitteen II lajit	13
5.3	Lintudirektiivin liitteen I lajit	13
5.3.1	Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)	13
5.3.2	Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005)	14
6	LIEVENNYSTOIMET	15
7	VAIKUTUKSET NATURA-ALUEEN EHEYTEEN	15
8	YHTEENVETO	15

HANGON KAUPUNKI KANTAKAUPUNGIN YLEISKAAVA NATURA-TARVEARVIOINTI

1 Johdanto

Tässä Natura-tarvearvioinnissa tarkastellaan Hangon Kantakaupungin yleiskaavan toteuttamisen vaikutuksia Tulliniemen linnustonsuojelualueen (FI0100006) sekä Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura-alueiden luontoarvoihin ja esitetään arvio siitä, että onko hankkeen yhteydessä tarpeellista laatia luonnonsuojelulain 65–66 §:n mukainen Natura-arviointi.

Arvion on laatinut FM, biologi Tiina Mäkelä, FCG Finnish Consulting Group Oy:stä.

Kuva 1. Kaava-alueen sijainti suhteessa Natura 2000-alueisiin.

2 Menetelmät, aineisto ja epävarmuudet

2.1 Lainsäädäntö

Natura-arvioinnin lähtökohtana on Natura 2000 -alueiden suojelun turvaamiseksi säädetyt luonnonsuojelulain 65 ja 66 §¹. Ensimmäinen säännös koskee arviointivelvollisuutta (LSL 65 §). Jos hanke tai suunnitelma todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura-alueen suojelun perustana olevia luonnonarvoja, ovat vaikutukset arvioitava asianmukaisella tavalla. Kynnys arvioinnin suorittamiseksi voi ylittyä myös eri hankkeiden ja suunnitelmien yhteisvaikutusten vuoksi. Sama koskee myös Natura-alueen ulkopuolella toteutettavaa hanketta, jos sillä on todennäköisesti alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Toinen säännös koskee heikentämiskieltoa (LSL 66 §). Viranomaisen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseksi taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos arviointi ja lausuntomenettely osoittavat hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan mikäli arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, voidaan lupa kuitenkin myöntää taikka suunnitelma hyväksyä tai vahvistaa, jos valtioneuvosto yleisistunnossa päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä eikä vaihtoehtoista ratkaisua ole. Jos alueella on luontodirektiivin liitteessä I tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi tai liitteessä II tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava laji, noudatetaan tavanomaista tiukempia lupaedellytyksiä ja lisäksi asiasta on hankittava komission lausunto.

Mikäli suojeluperusteina olevia luontoarvoja joudutaan merkittävästi heikentämään, on heikennys ympäristöministeriön kompensoitava. Heikentyvän alueen tilalle on esimerkiksi etsittävä korvaava alue (vastaavat suojeluperusteen lajit ja luontotyypit) luonnonmaantieteellisesti samalta seudulta. Kompensaatioalue on käytännössä poistuvaa aluetta suurempi alue. Kompensaatiotoimet on oltava keskeisiltä osiltaan toteutettu ennen heikentämisen tapahtumista. Ympäristöministeriö valmistelee ehdotukset uusista alueista ja vie ne valtioneuvoston hyväksyttäväksi.

2.2 Natura-arviointi

Natura-arvioinnissa keskitytään suojelun perustana oleviin luontotyyppeihin tai lajeihin. Natura -luontoarvot, joita arviointi koskee, ilmenevät Natura 2000 -tietolomakkeista ja ovat joko:

- SCI-alueilla luontodirektiivin liitteen I luontotyyppejä tai
- SCI-alueilla luontodirektiivin liitteen II lajeja tai
- SPA-alueilla lintudirektiivin liitteen I lintulajeja tai
- SPA-alueilla lintudirektiivin 4.2 artiklassa tarkoitettuja muuttolintuja

SPA-alueella arviointivelvollisuus ei kohdistu luontotyyppeihin eikä luontodirektiivin liitteen II lajeihin, vaikka ne olisikin mainittu tietolomakkeessa. Vastaavasti SCI-alueilla ei ole merkitystä linnuille aiheutuvalla heikentymisellä

¹ Luonnonsuojelulaki 1096/1996

sinänsä. Tämä tarkoittaa, että heikennystä arvioidaan vain niiden lajien ja luontotyyppien osalta, jotka nk. Natura -tietolomakkeessa on esitetty ko. alueen suojelun perustaksi.

Tulliniemen linnustonsuojelualueen ja Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen Natura-alueet ovat sekä SCI- että SPA -alueita. Vaikutusarviointi kohdistetaan suojeltaviin luontotyypeihin, luontodirektiivin liitteen II lajeihin, luontodirektiivin liitteen I lintuihin sekä Natura-lomakkeessa mainittuihin, alueella säännöllisesti tavattaviin muuttolintuihin.

Luonto- tai lintudirektiivissä ei ole määritetty milloin luonnonarvot heikentyvät tai milloin ne merkittävästi heikentyvät. Komission julkaiseman luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan tulkintaohjeen mukaan "*kaikki tapahtumat, jotka aiheuttavat alueen muodostamisen perustana olevan luontotyypin kattaman alan supistumista, voidaan katsoa heikentymiseksi. Luontotyypin kattaman alan supistumista on arvioitava suhteessa sen kattamaan koko pinta-alaan alueella ottaen huomioon kyseisen luontotyypin suojelun taso*".

Vaikutusten suuruutta on arvioitu viisiportaisella asteikolla, joka kuvaa luontotyypin heikentyvän tai häviävän pinta-alan osuutta tai lajin heikentyvän tai häviävän yksilömäärän suhteessa Natura-alueen luontotyypin pinta-alaan tai lajimäärään (taulukko 1) (Jokimäki & Hamari 2007, soveltaen).

Taulukko 1. Vaikutusten suuruuden luokittelu ja luokittelun kriteerit

Erittäin suuri vaikutus	Vaikutus kohdistuu yli 25 % Natura-alueella sijaitsevasta luontotyypistä tai yli 25 % Natura-alueella esiintyvän direktiivilajin runsaudesta
Voimakas	Vaikutus kohdistuu 15–25 % Natura-alueella sijaitsevasta luontotyypistä tai 15–25 % Natura-alueella esiintyvän direktiivilajin runsaudesta
Kohtalainen vaikutus	Vaikutus kohdistuu yli 3 %, mutta alle 15 % Natura-alueella sijaitsevasta luontotyypistä tai yli 3 %, mutta alle 15 % Natura-alueella esiintyvän direktiivilajin runsaudesta.
Lievä vaikutus	Vaikutus kohdistuu alle 3 % Natura-alueella sijaitsevasta luontotyypistä tai alle 3 % Natura-alueella esiintyvän direktiivilajin runsaudesta.
Ei vaikutusta	Ei muutoksia tai muutokset kohdistuvat erittäin pieneen osaan (alle 0,5 %) luontotyypistä tai Natura-alueella esiintyvän direktiivilajin runsaudesta.

Vaikutusten todennäköisyyttä on arvioitu seuraavia luokkia hyväksi käyttäen: varma, erittäin todennäköinen, todennäköinen, odotettavissa, ennakoitavissa ja epätodennäköinen sekä erittäin epätodennäköinen.

Vaikutusten merkittävydestä luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan tulkintaohje toteaa, että "vaikutusten merkittävyys on määritettävä suhteessa suunnitelman tai hankkeen kohteena olevan suojeltavan alueen erityispiirteisiin ja luonnonolosuhteisiin ottaen erityisesti huomioon alueen suojelutavoitteet". Vaikutusten arvioinnissa on käytetty apuna vaikutusten merkittävyyden arviointia alueen luontoarvoille soveltuvien kriteereihin (Söderman 2003).

Vaikutuksen merkittävyys, luokittelu ja niiden kriteerit on esitetty taulukossa 2. Vaikutusten merkittävydestä voidaan todeta, että mikäli suunnitelma tai hanke tuottaa suuren merkittävän vaikutuksen luontotyyppille tai lajille, niin

Tiina Mäkelä

25.11.2011

vaikutukset ovat merkittävästi heikentäviä. Tällöin suunnitelma tai hanke heikentää luontotyyppiä tai lajia niin, että luontotyyppi tai laji häviää pitkällä tai lyhyellä aikavälillä.

Taulukko 2. Vaikutusten merkittävyyden luokittelu ja luokittelun kriteerit

Suuri merkittävyys	Hanke heikentää suojeltavan lajin tai luontotyypin suojelutasoa ja johtaa luontotyypin/lajin katoamiseen lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.
Kohtalainen merkittävyys	Hankkeella on vähäisiä tai kohtalaisia vaikutuksia suojeltavaan lajiin tai luontotyyppiin eikä hanke uhkaa luontotyypin/lajin säilymistä alueella.
Merkityksetön	Hankkeesta ei aiheudu vaikutuksia suojeltavaan lajiin tai luontotyyppiin.

Yksittäisiin luontotyypeihin ja lajeihin kohdistuvien vaikutusten lisäksi on arvioita hankkeen vaikutukset Natura -alueen eheyteen (koskemattomuus). Alueen koskemattomuus liittyy alueen suojelutavoitteisiin, eikä se siten tarkoita koskemattomuutta sanan kirjaimellisessa tai fyysisessä merkityksessä.

Komission ohjeiden mukaan negatiivinen vaikutus alueen eheyteen on lopullinen kriteeri, jonka perusteella todetaan, ovatko vaikutukset merkittäviä. Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohta määrää, että viranomaiset saavat hyväksyä hankkeen tai suunnitelman vasta varmistuttuaan siitä, että se "ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen". Komission tulkintaohjeessa todetaan että koskemattomuus tarkoittaa "ehjänä olemista". Tällöin on kyse siitä, että voiko alue hankkeesta tai suunnitelmasta huolimatta pitkälläkin tähtäyksellä säilyä sellaisena, että sen suojelutavoitteisiin kuuluvat luontotyypit eivät *merkittävästi supistu ja suojeltavien lajien populaatiot pystyvät kehittymään suotuisasti tai vähintään säilymään nykyisellä tasollaan*.

Taulukko 3. Vaikutusten merkittävyyden arviointi alueen eheyden kannalta (Byron 2000; Department of Environment, Transport of Regions, mukailen Södermanin 2003 mukaan)

Vaikutuksen merkittävyys	Kriteerit
Merkittävä kielteinen vaikutus	Hanke tai suunnitelma vaikuttaa haitallisesti alueen eheyteen, sen yhtenäiseen ekologiseen rakenteeseen ja toimintaan, joka ylläpitää elinympäristöjä ja populaatioita, joita varten alue on luokiteltu.
Kohtalaisen kielteinen vaikutus	Hanke tai suunnitelma ei vaikuta haitallisesti alueen eheyteen, mutta vaikutus on todennäköisesti merkittävä alueen yksittäisiin elinympäristöihin tai lajeihin.
Vähäinen kielteinen vaikutus	Kumpikaan yllä olevista tapauksista ei toteudu, mutta vähäiset kielteiset vaikutukset ovat ilmeisiä.
Myönteinen vaikutus	Hanke tai suunnitelma lisää luonnon monimuotoisuutta, esimerkiksi luodaan käytäviä eristyneiden alueiden välillä tai aluetta kunnostetaan tai ennallistetaan
Ei vaikutuksia	Vaikutuksia ei ole huomattavissa kielteiseen tai positiiviseen suuntaan

Natura-alueen eheyden yhteydessä on huomioitavaa, että vaikka hankkeen tai suunnitelman vaikutukset eivät olisi mihinkään suojeluperusteena olevaan luontotyyppiin tai lajiin yksinään merkittäviä, vähäiset tai kohtalaiset vaikutukset moneen luontotyyppiin tai lajiin saattavat vaikuttaa alueen ekologiseen rakenteeseen ja toimintaan kokonaisuutena. Vaikutusten ei myöskään tarvitse

kohdistua suoraan alueen arvokkaisiin luontotyyppeihin tai lajeihin ollakseen merkittäviä, sillä ne voivat kohdistua esim. alueen hydrologiaan tai tavanomaisiin lajeihin ja vaikuttaa tätä kautta välillisesti suojeluperusteina oleviin luontotyyppeihin ja/tai lajeihin (Söderman 2003). Vaikutusten merkittävyyden arviointi alueen eheyden kannalta on esitetty taulukossa 3.

2.3 Aineisto

Arvioinnin lähtökohtana on ollut seuraavat asiakirjat ja tutkimukset sekä selvitykset:

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46, 2. korj. painos, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Tulliniemen linnustonsuojelualueen (FI0100006) Natura -tietolomake (1.9.1996 ja 1.5.2002)
- Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura -tietolomake (1.9.1996 ja 1.5.2002)
- Aspelund, P. 2009: Hangon Furuvikin luonnonsuojelualueen seuranta ja hoito. Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 12/2009. 42 s.
- Hangon sataman logistiikkaselvitys 2007 (Strafica Oy:n, EP-Logistics Oy:n, Insinööritoimisto Logisma Oy:n ja Innodea Consulting Ky:n muodostama konsulttiyhteenliittymä, 2007)
- Kanerva, T. 2003: Uddskatanin luonnonsuojelualueen niittyjen ja ke-tojen hoitosuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B:69. 42 s.
- Lehtikoinen, A., Below, A. & Wickman M. 2005: Tulliniemen luonnonsuojelualueen ja Russarön ympäristön saaristolinnusto vuonna 2005
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. Ympäristöopas 109.

2.4 Epävarmuudet

Arvioinnin keskeiset epävarmuustekijät ovat:

- Ihmisten liikkumista ja käyttäytymistä vaikea ennustaa
- Melun ja häirinnän vaikutukset lintuihin (lintujen lajikohtaisesta häiriöherkkyydestä ei ole olemassa kattavaa tieteellistä tietoa)
- Laivaliikenteen kasvua vaikea ennustaa

3 Kaavahankkeen kuvaus

Kantakaupungin yleiskaava-alue sijaitsee Hangon kantakaupungin ja sen lähiympäristön alueilla. Suunnittelualue sisältää keskusta-alueen, Hangonkylän sekä ulkosataman, Länsisataman ja Itäsataman alueet. Suunnittelualueeseen kuuluu myös useita Hangon edustan saaria. Yleiskaava-alueen pinta-ala on noin yhteensä noin 38 km².

Hangon taajama-alueen maltillinen laajentuminen tapahtuu kohti itää, Täktömin suuntaan. Kaavassa Täktömintien pohjois- ja eteläpuolelle on osoitettu laajennusalueet pientalorakentamiselle.

Kuva 2. Suunnittelualueetta rajaa lännessä, pohjoisessa ja etelässä meri.

Kaavan tavoitteena on myös laajentaa Länsisatamaa. Nykyisellään Hangon sataman tavarankäsittely- ja säilytyskenttien käyttöaste on keskimäärin hyvin korkea. Laivapaikat ovat kuormitettuja, mikä vaikuttaa sataman kilpailukykyä heikentävästi. Sataman ja sen liikennemäärien kasvun jatkuminen tulevaisuudessa luo mahdollisuuksia logistiikkaan liittyvän elinkeinotoiminnan kehittämiseksi Hangon satamassa sekä koko Länsi-Uudellamaalla.

Sataman laajennus tapahtuu etelään ja länteen. Tavoitteena on laivapaikkojen määrän lisääminen alkuvaiheessa kahdella ja myöhemmin, vuoteen 2030 mennessä edelleen kahdella siirtämällä nykyistä aallonmurtajaa etelään.

Tiina Mäkelä

25.11.2011

4 Natura-alueiden luontoarvot

4.1 Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)

4.1.1 Yleiskuvaus

Yleiskaava-alue rajoittuu lännessä Tulliniemen linnustonsuojelualueen Natura-alueeseen, joka on pinta-alaltaan 2566 hehtaaria. Tulliniemi on Salpausselän harjun läntisin ja uloin merenpäällinen osa ja on siten maapohjaltaan ja rannoiltaan laajalti hiekkaperäistä. Uddskatan ja varsinainen Tulliniemen kärki sen sijaan ovat kallioisia. Rannat ovat ympäröivän saariston luonteesta johtuen melko suojattomia.

Saariston olosuhteet vastaavat lähinnä ulkosaariston uloimpia osia ja merivyöhykettä. Saaret ovat usein pieniä ja metsättömiä, muodoiltaan laakeita katajaa tai variksenmarjavarvikkoa kasvavia luotoja. Läntisessä saaristossa on myös muutamia metsäisempiä saaria.

Saaristo on merkittävää merilintualueita ja alueella pesii runsaasti haahkoja, merihanhia, tiioja, lokkeja ja kahlaajia sekä eräitä alueellisesti uhanalaisia lajeja kuten mm. tylli ja pilkkasiipi. Tärkeitä lintujen pesimä- ja ruokailualueita ovat mm. Stenskäriä ympäröivät alueet, Måsländet, Kummelskärin ja Andalskärin alueet sekä Långskär lähiluotoineen. Tulliniemen edustan vesialueet ovat merkittävä muutonaikainen levähdysalue monille sukeltajasorsille.

4.1.2 Luontodirektiivin luontotyypit

Alueen suojelu kohdistuu taulukossa 4 esitettyihin luontotyyppisiin. Luontotyypit sijoittuvat maa- ja merialueille ja niiden pinta-alat suhteessa koko Natura-alueen kokonaispinta-alaan on alhaisia.

Taulukko 4. Suojeltavat luontotyypit ja niiden pinta-alaosuus Natura-tietolomakkeen mukaan.

Luontotyyppi	Koodi	Pinta-alaosuus
Vedenalaiset hiekkasärkät	1110	10 %
Riutat	1170	5 %
Kivikkoisten rantojen monivuotinen kasvillisuus	1220	0 %
Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset rantakalliot	1230	10 %
Itämeren boreaaliset luodot ja saaret	1620	5 %
*Itämeren boreaaliset rantaniityt	1630	0 %
Itämeren boreaaliset hiekkarannat, joilla on monivuotista ruohovartista kasvillisuutta	1620	0 %
Liikkuvat alkiovaiheen dyynit	2110	0 %
Rannikon liikkuvat Ammophila arenaria-rantakauradyynit ("valkoiset dyynit")	2120	0 %
*Rannikoiden kiinteät, ruohokasvillisuuden peittämät dyynit ("harmaat dyynit")	2130	0 %
*Kiinteät kalkittomat Empetrum nigrum-variksenmarjadyynit	2140	0 %
*Fennoskandian runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	6270	0 %
Kasvipeitteiset silikaattikalliot	8220	0 %
Boreaaliset lehdot	9050	0 %
Fennoskandian hakamaat ja kaskilaitumet	9070	0 %

* = ensisijaisen tärkeä luontotyyppi

4.1.3 Luontodirektiivin liitteen II lajit

Alueen suojelun kohteena ei ole luontodirektiivin liitteen II lajeja

4.1.4 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Alueen suojelu kohdistuu seuraaviin lintudirektiivin liitteen I lajeihin: etelän-suosirri, kalatiira, kirjokerttu, lapintiira, palokärki, pikkulepinkäinen, pikkusieppo, valkoposkianhi sekä pikkulokki.

4.1.5 Muuttolinnut

Suojelun kohteena ovat myös muuttolinnut: isosirri, jänkäkurppa, jouhisorsa, karikukko, lapasotka, lapinsirri, mustapyrstökuiri, mustaviklo, nuolihaukka, pikkulokki, pilkkasiipi, pulmusirri, punajalkaviklo, risticsorsa, ruokki, tundra-kurmitsa ja tuulihaukka.

Tiina Mäkelä

25.11.2011

4.1.6 Suojelutilanteen tarkennus ja toteutuskeinot

Suurin osa Natura-alueesta on suojeltu. Yksityiset suojelualueet kattavat Natura-alueesta 89 % ja valtion suojelemaa luonnonsuojelualuetta on 1 %. Suojelu on toteutettu luonnonsuojelulain ja rakennuslain perusteella. Alueen itäosa, Tulliniemen suojelualue, on laajuudeltaan n. 2240 ha ja kokonaisuudessaan rauhoitettu luonnonsuojelulain mukaisena suojelualueena.

Hangon kaupungin hallinnassa oleva saaristo on osoitettu seutukaavassa virkistysalueeksi. Natura-tietolomakkeen tietojen mukaan alueella jo olevia satamia, kuten Hangon kaupungin Ulko- ja Länsisatamaa ja meriväyliä voidaan käyttää ja kunnostaa vaarantamatta alueen suojelun tarkoitusta.

Alue on liitetty kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteloon eli ns. Ramsar-kohteeksi.

4.2 Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura-alue

4.2.1 Yleiskuvaus

Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen (FI0100005) Natura-alue sijoittuu kaava-alueelle pieneltä osin Furuvikin-Anklarengsbuktenin alueella. Natura-alue on 52 630 hehtaarin laajuinen merialue, joka käsittää Pohjanpitäjänlahden vesialueet, Hangon etelälahtien sekä Tammisaaren saariston merialueet alkaen idässä Nothamnin-Strömsön-Hättön suojelualueesta ja ulottuu etelässä sisäisten aluevesien ulkorajaan. Natura-alueen tavoitteena on merenpohjan, vedenalaisen luonnon ja veden laadun suojelu.

Alueella on paljon uhanalaista kasvi- ja hyönteislajistoa. Kasvilajeihin kuuluvat muun muassa suola-arho, rantavehänä, merisinappi, merikaali, merimaltssa, merinätkelmä ja erityisesti suojeltava, erittäin uhanalainen meriotakilokki.

Hankoniemen eteläreunan matalat, hietikoiden reunustamat poukammat ovat linnustollisesti arvokkaita. Alue sisältää täydellisen sarjan meri-, ulko- ja sisäsaariston vyöhykkeitä ja edustaa siten pienoiskoossa kaikkia rannikkoalueita. Kohde on luokiteltu erityisiä suojelutoimia vaativaksi merialueeksi. Alueeseen sisältyy kallioluotoja ja hiekkaisia saaria sekä matalikkoja, jotka ovat tärkeitä pesimä- ja levähdysalueita mm. seuraaville lintulajeille: haahka, isokoskelo, tukkakoskelo, telkkä, alli, tukkasotka, silkkiuikku ja ristisorsa. Alueen kahlaajalajistoon kuuluvat mm. pikkutylli, tylli ja meriharakka.

Aluetta käytetään puolustusvoimien harjoitus ja ampumatoimintaan sekä sotilaalliseen rakentamiseen.

4.2.2 Luontodirektiivin luontotyypit

Alueen suojelu kohdistuu taulukossa 5 esitettyihin luontotyyppisiin. Niiden pinta-alat suhteessa koko Natura-alueen kokonaispinta-alaan on alhaisia.

Tiina Mäkelä

25.11.2011

Taulukko 5. Suojeltavat luontotyypit ja niiden pinta-alaosuus Natura-tietolomakkeen mukaan

Luontotyyppi	Koodi	Pinta-alaosuus
Vedenalaiset hiekkasärkät	1110	2 %
*Rannikon laguunit	1150	1 %
Laajat matalat lahdet	1160	2 %
Riutat	1170	1 %
Rantavallien yksivuotinen kasvillisuus	1210	0 %
Kivikkoisten rantojen monivuotinen kasvillisuus	1220	0 %
Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset rantakalliot	1230	0 %
Itämeren boreaaliset luodot ja saaret	1620	1 %
*Itämeren boreaaliset rantaniityt	1630	0 %
Itämeren boreaaliset hiekkarannat, joilla on monivuotista ruohovartista kasvillisuutta	1640	0 %
Itämeren boreaaliset kapeat murtovesilahdet	1650	4 %
Liikkuvat alkiovaiheen dyynit	2110	0 %
Rannikon liikkuvat Ammophila arenaria rantakauradyynit ("valkoiset dyynit")	2120	0 %
*Rannikoiden kiinteät, ruohokasvillisuuden peittämät dyynit ("harmaat dyynit")	2130	0 %
*Kiinteät kalkittomat Empetrum nigrum variksenmarjadyynit	2140	0 %
Atlantisen, kontinentaalisen ja boreaalisen alueen metsäiset dyynit	2180	0 %
Dyynien kosteat soistuneet painanteet	2190	0 %
Humuspitoiset lammet ja järvet	3160	0 %
*Runsaslajiset Nardus niityt vuoristoalueiden silikaattialustoilla	6230	0 %
*Fennoskandian runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt	6270	0 %
Kostea suurruohokasvillisuus	6430	
Alavat niitetyt niityt (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	6510	0 %
Kasvipeitteiset silikaattikalliot	8220	0 %
Kallioiden pioneerikasvillisuus (SedoScleranthion tai Sedo albiVernicion dille)	8230	0 %
*Boreaaliset luonnonmetsät	9010	1 %
*Fennoskandian hemiboreaaliset luontaiset jalopuumetsät	9020	0 %
Boreaaliset lehdot	9050	0 %
*Fennoskandian metsäluhdat	9080	0 %
*Puustoiset suot	91D0	0 %

* = ensisijaisen tärkeä luontotyyppi

Tiina Mäkelä

25.11.2011

4.2.3 Luontodirektiivin liitteen II lajit

Alueen suojelun kohteena ovat harmaahylje, täplälampikorento ja kapeasienkotilo.

4.2.4 Lintudirektiivin liitteen I lajit

Alueen suojelu kohdistuu seuraaviin lintudirektiivin liitteen I lajeihin: harmaa-päätikka, helmipöllö, huuhkaja, kalatiira, kangaskiuru, kaulushaikara, kehrääjä, kirjokerttu, kuikka, kurki, lapintiira, laulujoutsen, liro, luhtahuitti, mehiläishaukka, metso, palokärki, pikkujoutsen, pikkulepinkäinen, pikkusieppo, pyy, räyskä, suokukko, uivelo, varpuspöllö, vesipääsky

4.2.5 Muuttolinnut

Alueella säännöllisesti tavattavia Natura-tietolomakkeessa mainittuja muuttolintuja ovat harmaahaikara, harmaasorsa, heinätavi, isosirri, jänkäkurppa, jouhisorsa, karikukko, kuovisirri, mustaviklo, nuolihaukka, pikkusirri, pilkkasiipi, punajalkaviklo, suosirri ja uuttukyyhky.

4.2.6 Suojelutilanteen tarkennus ja toteutuskeinot

Natura-alue on pääosin suojelematonta. Yksityiset suojelualueet kattavat Natura-alueesta 12 % ja valtion suojelemaa luonnonsuojelualuetta on 8 %. Suojelu on toteutettu luonnonsuojelulain, rakennuslain ja vesilain perusteella. Alue on liitetty myös kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteluun eli ns. Ramsar-kohteeksi.

Hangon kantakaupungin yleiskaava-alueelle sijoittuva Natura-alueen mannerosa kuuluu Furuvikin luonnonsuojelualueeseen (YSA204210) ja edustan meri-alue Anklarängsbuktenin luonnonsuojelualueeseen (YSA204523). Alueet kuuluvat myös rantojensuojeluohjelmaan.

5 Vaikutukset Natura-alueiden luontoarvoihin

Satama-aluetta ei laajenneta eikä uutta rakentamista osoiteta Natura-alueille, joten suoria vaikutuksia luontoarvoihin ei synny. Välillisiä vaikutuksia voivat olla rakentamisesta aiheutuva melu, virkistyskäytön ja laivaliikenteen lisääntyminen, sataman rakennustöiden yhteydessä suoritettavasta ruoppaamisesta aiheutuva veden samentuminen tai pintavesiolosuhteiden muuttuminen.

5.1 Luontodirektiivin luontotyypit

5.1.1 Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)

Sataman laajennustöiden yhteydessä vaikutuksia saattaa kohdistua lähialueella mahdollisesti esiintyviin vedenalaisiin luontotyyppisiin, vedenalaisiin hiekkasärkkiin ja riuttoihin. Rantojen luontotyyppisiin (mm. liikkuvat alkiovaiheen dyynit, liikkuvat rantakauradyynit, kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit) kohdistuvat vaikutukset ovat epätodennäköisiä.

Kaavassa Länsisatama laajenee noin 400 metriä länteen ja etelään, jolloin etäisyys Tulliniemen linnustonsuojelualan Natura-alueeseen vähenee pienimmillään noin 400 metriin. Vaikutuksia sataman laajennustöistä ja mahdollisista kaivu- ja täyttötöistä sekä uusista rakenteista voivat olla veden vaihtuvuuden vaikeutuminen ja veden samentuminen pohjasedimenttien liikkumisessa. Hangon edustan merenpohja on pääsääntöisesti hiekka- ja kallioperäistä mikä vähentää aiheutuvia samentuma- ja kiintoaineksen huuhtoutumishaittoja. Aiheutuvat haitat arvioidaan lyhytaikaisiksi.

Välillisinä vaikutuksina lisääntynyt laivaliikenne voi aiheuttaa merenpohjan ja ranta-alueiden eroosiota, etenkin alusten koon mahdollisesti kasvaessa. Lisääntyvä laivaliikenne lisää hieman öljy- ja muiden päästöjen riskiä.

Kaavan toteutuminen ei lisää Hangon asukasmäärää, joten Natura-alueen virkistyskäytön ja siitä aiheutuvien haittojen ei tätä kautta arvioida lisääntyvän.

Vaikutukset luontotyyppisiin arvioidaan lieviksi.

5.1.2 Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005)

Yleiskaavan vaikutukset kohdistuvat luontotyyppisiin: Itämeren borealiset hiekkarannat, rannikon liikkuvat *Ammophila arenaria* rantakauradyynit, rannikoiden kiinteät, ruohokasvillisuuden peittämät dyynit ja metsäiset dyynit. Vedenalaisille luontotyypeille ei kohdistu vaikutuksia.

Lähimmät uuden rakentamisen alueet sijoittuvat noin 200 metrin etäisyydelle Natura-alueeseen kuuluvan Furuvikin luonnonsuojelualan pohjoispuolelle. Kaavan toteuttamisen seurauksena vakituinen asukasmäärä Natura-alueen läheisyyteen sijoittuvalla pientaloalueella lisääntyy enimmillään noin 400 asukkaalla, joka todennäköisesti lisää Natura-alueelle kohdistuvaa virkistyskäyttöpainetta. Lisääntyvästä virkistyskäytöstä aiheutuvia epäsuoria vaikutuksia voivat olla luontotyyppien kuluminen, roskaantuminen ja rehevöityminen.

Alueen luontotyypit ovat herkkiä kulumiselle ja niiden virkistyskäyttö on jo nykyisellään melko suurta. Suurimmalla osalla Furuvikin suojelualueella esiintyvistä, Natura-alueen perusteena olevista luontotyypeistä on jo nyt havaittavissa kulumista. Furuvikenin länsiosan puoliavoin dyynimännikkö toimii läpikulkualueena rannalle pohjoisesta tullessa. Kuviolla risteilee useita erikoko-

sia polkuja, ja uusia kulkureittejä muodostuu luultavasti eri vuosina eri kohtiin (Asplund 2009). Myös Furuvikin länsirannan alaosassa on 6-8 metriä leveä kasvion vyöhyke, joka on osittain kulunut virkistyskäytössä. Erityisen selvästi kasvillisuuden kulumisen on nähtävissä Stenuddenin läheisyydessä (Asplund 2009).

Avoimilla paikoilla viihtyville arvokkaille hietikko- ja kalliokasveille jonkinasteinen kulutus arvioidaan jopa hyväksi (Kanerva 2003). Alueen hoito- ja käyttösuunnitelman (Asplund 2009) mukaisesti alueella suoritetaan myös vieraslajin, kurturuusun poistoa koneellisesti ja käsin sekä harvennetaan puustoa.

Kaava-alueelta ei kohdistu hajakuormitusta Natura-alueelle, eikä rantojen rehevöityminen lisäännä kaavan toteutuessa.

Kaavan toteutumisesta luontotyypeille aiheutuvat ennakoitavat vaikutukset arvioidaan kohtalaisiksi, mutta niitä voidaan lieventää mm. ohjaamalla kulkua olemassa oleville poluille ja muille viheralueille.

5.2 Luontodirektiivin liitteen II lajit

Kaava-alueella tai sen läheisyydessä ei ole täplälampikorennolle sopivia (ruovikon sisäiset, suojaiset allikot) tai kapeasiemenkotilolle sopivia (lehtometsät) elinympäristöjä. Harmaahylkeen kannalta kaavan vaikutukset eivät ulotu lajin esiintymisalueelle, uloimmalle merialueelle.

Yleiskaavan toteuttaminen ei näin ollen vähennä Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen Natura-alueen suojelun kohteina olevien luontodirektiivilajien elinympäristöjä tai vaikuta lajien elinympäristön pirstoutumiseen Natura-alueella.

5.3 Lintudirektiivin liitteen I lajit

5.3.1 Tulliniemen linnustonsuojelualue (FI0100006)

Mahdolliset vaikutukset kohdistuvat Natura-tietolomakkeessa mainituista pesimälajeista Tulliniemen alueella pesiviin mm. punajalkavikloon, karikukkoon, kalatiiraan sekä lapintiiraan (Lehikoinen ym. 2005). Vaikutuksia saattaa kohdistua myös Tulliniemen alueella levähtäviin muuttolintuihin.

Linnustolle aiheutuvia vaikutuksia ovat Länsisataman laajennustöistä aiheutuva melu ja muu häiriö. Lähimmät tärkeät pesimäalueet sijaitsevat Tulliniemen ja Russarön alueilla yli kilometrin etäisyydellä satama-alueesta. Rakentamistoimien aiheuttama häiriö arvioidaan pieneksi ja lyhytaikaiseksi.

Välillisenä vaikutuksena voidaan pitää Länsisataman laajennuksen mahdollistamaa laivaliikenteen kasvua. Lähimmillään syväväylä (13 metriä) sijaitsee 200 metrin päässä Natura alueen itäpuolella. Nykyään satamassa vierailee vuosittain 1 350 rahtialusta. Kaavassa esitetty sataman laajentuminen mahdollistaa laivaliikenteen lisääntymisen noin 50 prosentilla vuoteen 2025 mennessä (Hangon sataman logistiikkaselvitys 2007). Käytännössä syväväylällä liikennöisi tuolloin keskimäärin 6-7 laivaa vuorokaudessa.

Monia Tulliniemen linnustonsuojelualueen suojelun perusteena olevia lintudirektiivilajeja tavataan usein melko säännöllisesti myös ihmistoimintojen läheisyyteen sijoittuvilla vesialueilla. Lisääntyvä syväväylän käytön ei arvioida aiheuttavan merkittävää haittaa Natura-alueella pesiville lintudirektiivilajeille.

Tiina Mäkelä

25.11.2011

Häiriövaikutuksille alttiimmaksi lajiryhmäksi voidaan arvioida lähinnä alueella ruokailevat muuttolinnut, jotka voivat erityisesti hankkeen rakentamisen aikaan vältellä Tulliniemen edustaa rakentamisesta aiheutuvan melun ja ihmis-toiminnan lisääntymisen vuoksi.

5.3.2 Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue (FI0100005)

Natura-tietolomakkeella mainituista muuttolintulajeista kaava-alueella tai sen läheisyydessä esiintyvät ainakin punajalkaviklo ja pilkkasiipi (Aspelund 2009).

Rakentamisaikainen, todennäköisesti useammalle vuodelle jakautuva melu-häiriö ei lisää olennaisesti Natura-alueen linnustoon kohdistuvaa häiriötä, sillä etäisyys rakentamisalueen ja suojelualueen välillä on riittävä (200 metriä).

Asumisesta aiheutuvan häiriön voidaan arvioida keskittyvän pysyvän asunnon läheisyyteen noin 100–200 metrin etäisyydelle, eikä siten merkittävästi vaikuta Natura-alueen linnustoon. Häiriötä saattaa syntyä myös lisääntyvästä ihmisten liikkumisesta ranta-alueella ja sen laajuuteen vaikuttaa mm. ihmisten käyttäytyminen.

Linnuille aiheutuvat häiriöt ovat lieviä. Lisäksi Furuviikin alueella esiintyvä lajisto edustaa pääasiassa alueen rannoilla ruokailevaa, ei pesivää lajistoa, jotka voivat tarvittaessa siirtyä ruokailemaan rauhallisimmille lähialueille.

Yleiskaava ei heikennä suojeltavien lintudirektiivilajien levinneisyyttä, eikä siitä muodostu vaikutuksia lintudirektiivilajeille.

6 Lievennystoimet

Metsähallitus on laatimassa uutta hoito- ja käyttösuunnitelmaa Tulliniemen sekä Bengtsårin alueelle, jolla ohjataan mm. Tulliniemen linnustonsuojelualueen virkistyskäyttöä. Furuvikin alueella on voimassa oleva hoito- ja käyttösuunnitelma. Furuvikin alueen virkistyskäyttöä tulee ohjata mm. opastein.

Sataman laajennustyön yhteydessä ruoppauksessa ja läjityksessä tulee käyttää työkoneita ja menetelmiä, jotka soveltuvat parhaiten kyseiselle maalajille ja jotka aiheuttavat vähiten haittaa vesiympäristöön (erityisesti samentuma). Linnustoon kohdistuvia haittoja voidaan lieventää töiden suunnittelulla ja niiden ajoittamisella lintujen aktiivisen pesimäkauden ulkopuolelle.

7 Vaikutukset Natura-alueen eheyteen

Yleiskaavan toteutuminen ei merkittävästi muuta Natura-alueiden ekologisia rakenteita ja ominaispiirteitä. Tämän perusteella voidaan todeta, että esitetyt toimet eivät heikennä Tulliniemen linnustonsuojelualueen tai Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen Natura-alueiden eheyttä tai niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi Natura-alueet on valittu Natura 2000-verkoston.

8 Yhteenveto

Suunnitelmien toteutuminen ei heikennä merkittävästi Tulliniemen linnustonsuojelualueen tai Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueen Natura-alueiden suojeltavien luontodirektiivin luontotyyppien ekologisia olosuhteita tai ominaispiirteitä. Suunnitelmat eivät myöskään vähennä tai heikennä alueella tavattavien suojeltavien luonto- ja lintudirektiivilajien elinympäristöjä eivätkä lisää oleellisesti luonto- ja lintudirektiivin eläinlajeihin kohdistuvaa häiriötä. Natura-alueiden ekologiset rakenteet ja toiminta säilyvät elinkelpoisena. Varsinaista luonnonsuojelulain 65§:n mukaista Natura-arviointia ei ole tarvetta laatia.

FCG Finnish Consulting Group Oy

Tarkastanut: FM, Suvi Rinne

Laatinut: FM, Tiina Mäkelä